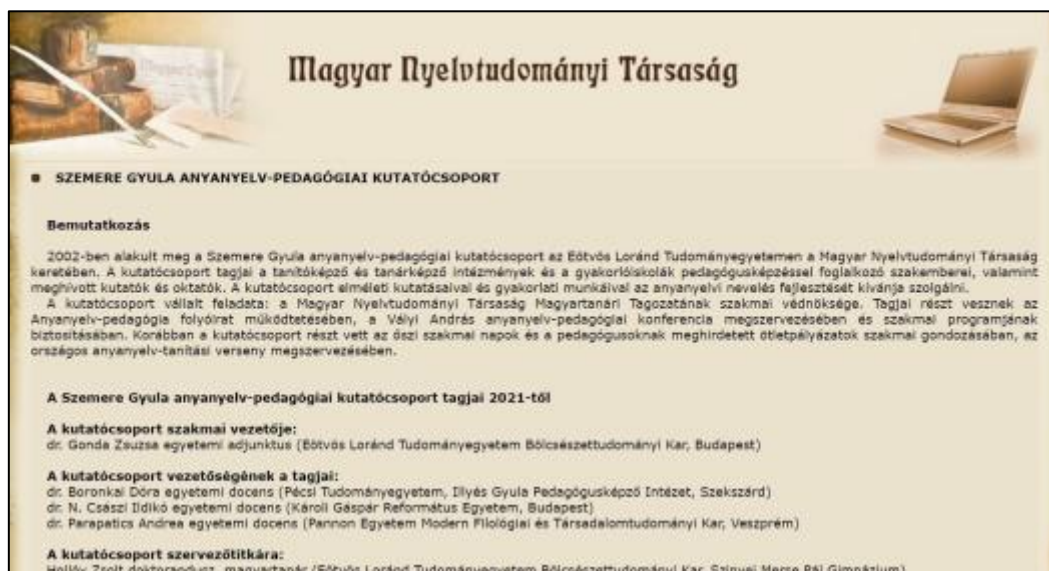

Hajba Renáta

Tanulástámogató anyanyelvi nevelés. Beszámoló a VII. Vályi András anyanyelv-pedagógiai konferenciáról

Bevezetés

2021. november 27-én rendezte meg a Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyar tanári Tagozata és az ELTE Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központja a VII. Vályi András anyanyelv-pedagógiai konferenciát. A rendezvényt online formában, a Microsoft Teams alkalmazás segítségével tartották. A program szakmai védnöke a 2002-ben megalakult, 2021-ben újjászerveződött Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoport volt, amelynek célja az anyanyelvi nevelés fejlesztése (1). A kutatócsoport tagjainak soraiból kerültek ki a szakmai rendezvény előadói, akik az anyanyelv-pedagógia jeles kutatói, tanító- és tanárképző intézmények, gyakorlóiskolák pedagógusképzéssel foglalkozó szakemberei, gyakorló pedagógusok. A szakmai konferencia szervezői és előadói igyekeznek Vályi Andrásnak, a pesti egyetem első magyar nyelv és irodalom tanárának, valamint az első magyar nyelvű szakmódszertani munka szerzőjének szellemi örökségét méltó módon megőrizni és továbbvinni. A 2009 óta megrendezett anyanyelv-pedagógiai konferencia a Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoport által szervezett őszi szakmai napok nemes hagyományainak a folytatója.

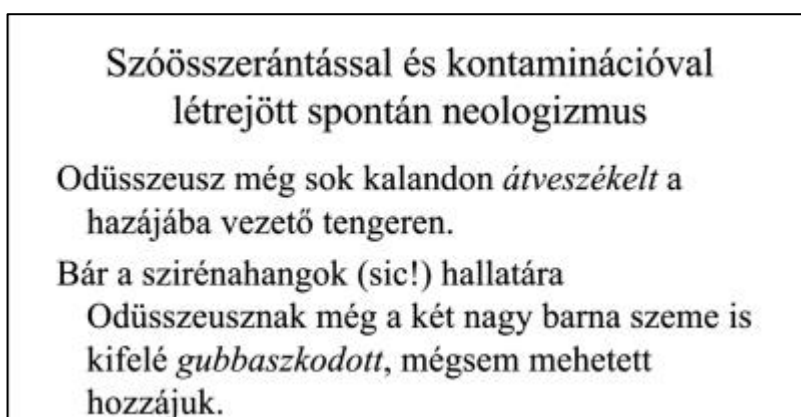

1. kép

Az újjászerveződött Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoport tagjainak névsora a Magyar Nyelvtudományi Társaság honlapján

A szakmai összeövetelen Lenner Tibor, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Berzsényi Dániel Pedagógusképző Központjának (BDPK) igazgatója mondott köszöntőt. A konferenciát Vörös Ferenc, a BDPK Magyar Nyelvtudományi Tanszékének vezetője nyitotta meg. Majd négy plenáris előadással folytatódott a rendezvény. A felkért előadók az anyanyelvi nevelés tanulást támogató funkcióját mutatták be több oldalról (2).

Az első plenáris előadást Minya Károly, a Nyíregyházi Egyetem Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetének igazgatója tartotta *Élménynyelvtanóra élőnyelvi korpusz alapján* címmel. Az előadó a nyelvtanórák élvezetesebbé tételéhez kívánt adalékokat nyújtani. Hangsúlyozta, hogy a jól megválasztott indukciós szövegnek főleg a helyesírást és a leíró nyelvtani ismereteket elmélyítő órákon van fontos szerepe. A szépirodalmi művek részletei mellett érdekes és motiváló lehet a diákokhoz közel álló, életszerű példák beemelése az anyanyelvi órákra. Kiemelte, hogy a derű serkentő hatása, a nyelvtanóra „vitaminja”, ezért az örömszerzés lehetősége hozzájárulhat az órák eredményességéhez.

2.kép

Példák az élőnyelvi korpuszból Minya Károly előadásán

A következő előadó Gonda Zsuzsa (ELTE), a Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoport új vezetője volt, aki az online környezetben való információfeldolgozás és tanulástámogatás lehetőségeire mutatott rá az előadásában. Bevezetőjében megemlítette, hogy a pandémia miatti digitális oktatás hatására előtérbe került a tanulói autonómia, valamint az önálló tanulás. Az előadás 40 magyar szakos pedagógussal felvett interjú eredményein keresztül ismertette, hogy milyen tapasztalatokat szereztek a magyartanárok a diákok online információfeldolgozásának a hatékonyságával kapcsolatban, és milyen online jó gyakorlatokat dolgoztak ki a tanulás támogatására az anyanyelvi órán.

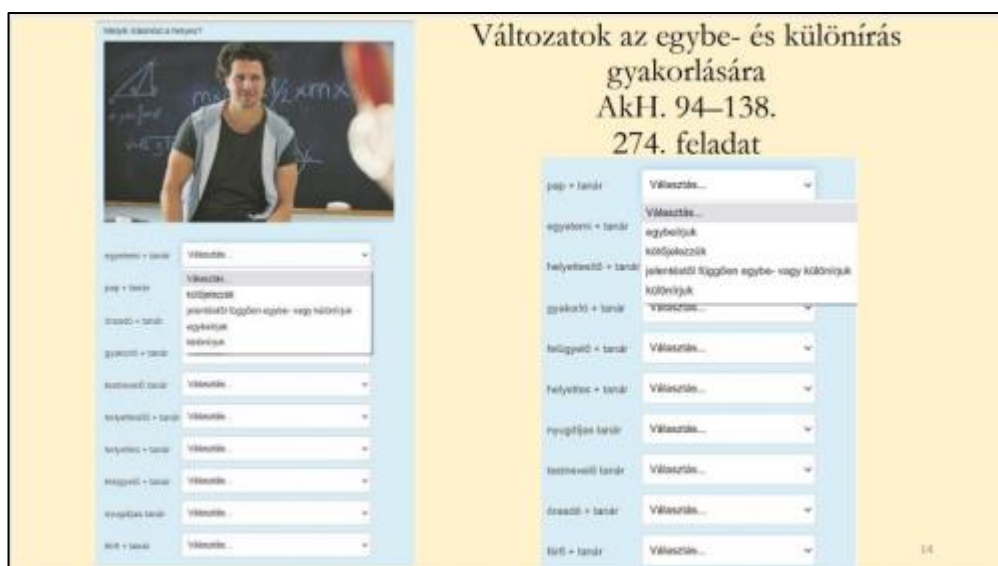

3. kép

Az internetes keresés folyamatábrája Gonda Zsuzsa prezentációjában

Ezt követően a kárpátaljai magyar anyanyelvi nevelés elmúlt 20 évéről, jelenének állapotáról és a lehetséges jövőbeli irányokról, módszerekről beszélt Beregszászi Anikó tanszékvezető (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola). Rávilágított arra, hogy a 2005 és 2017 közti tantárgy-pedagógiai reformok a korábbi felcserélő szemlélet helyett a hozzáadó szemléletet és a szituációhoz igazodó nyelvhasználat képességének a kialakítását kodifikálták, figyelembe véve a kárpátaljai magyar közösség nyelvhasználatának a jellemzőit. Ezekhez igazodva a szakmai munka eredményesen folyt az anyanyelvi nevelés megújításáért. A gazdasági és a politikai tényezők miatt azonban a magyar nyelvű közoktatás léte veszélybe került. Megállapítása szerint az oktatáspolitikai helyzethez igazodva inkább a múltba mutató módszerek és tananyagtartalom jelent meg.

A plenáris előadások sorát Vörös Ferenc (ELTE) főiskolai tanár *Helyesírás-tanítás és -tanulás az online térben* című előadása zárta. Az előadó kiemelte, hogy a koronavírus-járvány során online oktatásra átálló köz- és felsőoktatás a helyesírás területén is új kihívásokkal szembesült. Célul tűzte ki az alábbi kérdések megválaszolását: ki lehet-e váltani a rendelkezésre álló szoftverek segítségével a jelenléti oktatás során kialakított, jól beváltak tűnő helyesírás-tanítási módszereket; miként építhetők be az online helyesírás-tanítás technikái a pandémia elmúltával a napi rutinba; az online feladattípusokkal milyen hatékonysággal lehet megtámogatni a tanulók helyesírási önképzését. A helyesírási kompetencia online térben való fejlesztéséhez számos szemléletes, időszerű példát mutatott a többéves digitális tananyagfejlesztéséhez kapcsolódó adatbázisából.

4.kép

Példa helyesírási gyakorlatra a Moodle felületén Vörös Ferenc előadásában

A program rövid szünet után szakterületi szekciókkal folytatódott, amelyek sokszínű előadásokat tartalmaztak az anyanyelvi nevelés tanulástámogató sajátosságához kapcsolódva. Az érdeklődők 2-2 párhuzamos szekció 19 előadása közül választhattak. A *Tanulás és játék az anyanyelvi nevelésben* című részben bemutatkozott a *Tanítsunk Magyarországot!* elnevezésű, több egyetem részvételével működő, országos kortárs mentorprogram, amelyben egyetemi hallgatók mentorálnak hátrányos helyzetű településeken élő általános iskolai tanulókat. A főbb, a kommunikációt és a tanulásfejlesztést érintő eredmények kiemelése után a mentorálásban alkalmazott jó gyakorlatokra is láthattak példát a konferencia résztvevői. Két előadás foglalkozott a tanulás támogatásával szövegtani szemszögből a szövegértést helyezve a középpontba. A játékok, a játékelemek oktatásba való bevezetését több előadás is érintette. Az érdeklődés felkeltésének, a tanulási motiváció megteremtésének fontos eszközei lehetnek ezek mellett, hogy a kommunikációt, a kritikai gondolkodást, a vállalkozói magatartást és a szociális érzékenységet is fejleszthetik. Az előadók számos jó példát mutattak be a gamifikáció anyanyelvi nevelésben történő alkalmazására.

A *grammatika tanításának lehetőségei az anyanyelvi nevelésben* című szekció előadásai a nyelvi adat szerepével, a szófajtan és az alaktan tanításához használt nyelvi naplóval, a nyelvtani ismeretek szórakoztató, ugyanakkor (el)gondolkodtató elsajátításának a módszerével, továbbá a magyar szakos tanárjelöltek grammatikatanításhoz kötődő attitűdjével foglalkoztak. Fontos szempontként hangzott el, hogy a túl sok információ figyelemszegénységet eredményez, ezért különösen fontos, hogy érdekesen dolgozzák fel a tanulók az elsajátítandó tananyagot, „érzékenyvé tegyük a tanulót az ügy iránt”. A retorikai helyzetek nemcsak a szociális érzékenységet fejlesztik, hanem értékrendet is lehet velük építeni, és ez iránt nagy érdeklődést mutatnak a Z generációs diákok.

Sok előadó kitért a digitális tanulás problémáira, lehetőségeire, az ebédszünet után pedig külön szekció is foglalkozott ezzel a kérdéskörrel. Az anyanyelvi nevelés, készségfejlesztés online környezetben történő módszereit vették számba a megszólalók. Az egyik előadás számos példát hozott arra, hogy válhat az újmédia kulcstényezővé az olvasóvá nevelésben is. Érintették a szociolingvisztikai és a dialektológiai szemlélet eredményes alkalmazásának oktatási tényezőit, hangsúlyozták az érvelés megtanulásának a fontosságát.

A tanári nyelvhasználat hatása az anyanyelvi nevelésre című szakaszban pedig az osztálytermi kommunikáció különféle dimenzióit mutatták be. Szó volt a páros és a csoportmunka kommunikációs mintázatairól, az online tanórák diskurzusairól, a tanári értékelés nem verbális jeleiről. Különböző ötleteket mutattak be a személyes kommunikációs kompetencia fejlesztésének a lehetőségeire a középiskolai oktatásban. Az érdeklődők betekintést nyerhettek a metanyelvi elemek szimmetrikus asszociációinak a vizsgálatába.

Az online megvalósítási mód is hozzájárult ahhoz, hogy nagy létszámban vettek részt a konferencián gyakorló általános és középiskolai tanárok, doktoranduszok, egyetemi hallgatók az ország különböző településeiről, sőt a határon túlról is. A részvételi jelentésekből tudható, hogy a plenáris előadásokat közel 150-en hallgatták meg, az egyes szekciókat pedig 60–120 érdeklődő látogatta meg. A rendezvény sikerességét azonban nem csak a résztvevői számok mutatják, az előadói és a hallgatói visszajelzésekből az is kiderül, hogy a programot rendkívül hasznosnak, tartalmasnak, színvonalasnak tartották, az érdekes, inspiratív és tanulságos előadások az anyanyelv tanításának mindennapos problémáival foglalkoztak, sok jól hasznosítható megoldási javaslatot, kreatív ötletet mutattak be.

Irodalom

(1) A Magyar Nyelvtudományi Társaság honlapja. <http://mnyt.hu> (2021. november 27.)

(2) A VII. Vályi András anyanyelv-pedagógiai konferencia programja. https://sek.elte.hu/media/c1/dc/b770bb4e1d84378b8f5d302647f6cf38cfd1ad49d13a87a07be9c730c563/SEK_Va%CC%81lyi_konferencia_2021.pdf (2021. november 27.)

Hajba, Renáta: Mother tongue education to support learning. Report on the 7th András Vályi Conference on First Language Education

Az írás szerzőjéről

Hajba Renáta

adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Savaria Egyetemi Központ, Szombathely
hajba.renata@kukac.sek.elte.hu